

Ejecutivo Juch'uy Rimana

Kay suqta qallariy 2020 watapi, COVID 19 nisqaqa sinchita tukuy kay pacha llaqtakunapi ñak'arichirqa. Chayrayku mana chimpachikunakuraykuqa jinataq mana chay unquyrayku mana wañunakupaqqa tuku runakunata mana wasinmanta llusqinankupaq wisq'akurqa, chantapis mana runapura k'asqasqa purinankupaq, chayrayku qullqipuquyqa tukuy kay pachapi pisiyarqa, astawanpis nisunman tukuy kay pachapi qullqipuquyqa qhipakurqa jinallataq chay comercio internacional nisqa, chay apachikunakunaqa jinataq chay turismo nisqaqa uraqarqa. Kay 2020 wata qullqipuquyqa mana allinchi kanqa nin.

Chay mana allin qullqi puquy nisqaq tukuy pachapi ñak'ariypi rikhuchirqa chayrayku tukuy ima llamk'aykunapipis wajinata llamk'achirqanku llamk'achiqkunaqa jinallataq chay llamk'aqkunapaq mana llamk'ana karqachu. Chaymantapis wajina tukuy ima qhatukunapi kaq karqa, chayjinamanta qullqipuquyqa kay tukuy pachapi jallchakurqa. Chayrayku qullqipuquy qhatukunaqa sinchita wicharirqa jinataq mana munarqankuchu chay achkha qullqiyuqkunaqa chayrayku qullqinta urquhuqapurqanku, astawanpis chay activos seguros nisqaman churakapurqannku. Chayraykutaq qullqikuna tukuy kay pachapiqa quriquataq qullqitaq tukuy kay pachapi wicharirqa, astawanpis chay materias primas nisqaqa urmarqanku, jinallataq nisunman chay petróleo nisqaqa sinchita uraqarqa.

Qullqipuquy allin kannanpaqqa jinataq mana runakunataq chay empresas nisqakunataq purinankupaq wasinpi wisq'akurqa, tukuy kay pachapiqa qullqita qurqanku tukuy runakunaman mana yarqhaymanta wañunankupaq chayrayku qullqi kayqa pisiyarqa. Kay niypiqqa, chay qullqiwasi chawpiqa tukuy runamanta llakikuspa qhawaripa allinta ruwarqanku. Imaptinchus América del Sur chay pandemia nisqawan mana allinpichu rikhukurqa, jinataq tukuy imaynawan qurawan jampikurqa jinataq waq nakunawan ima.

Rikhukun, qullqipuquy allillan jinataq uchhika jawaman qullqi quy, chay Reservas Internacionales Netas (RIN) de Bolivia kasqanmanjina kasqaqa kay suqta killa ñawpaq wataqa pachallanpi karqanku. Dólares nisqatataq runakuna sinchi pisita apaykacharqa chayrayku wak qhipa watakunaman nisqaqa mana allinchi karqa, chay nisqaman nisqaqa dólar nisqa qullqi rikrayqa pachallanpi BCB nisqaqa kachirqa. Qhipantintataq, chay cuenta corriente nisqataq pisiyarqa chay qullqi qunapi imaptinchus tukuy ima jawa llaqtakunamanta apamusqa pisiyarqa jinataq runakuna apachiq manaña karu llaqtakunamanta jamurqankuchu chaymantapis chay exportaciones nisqaqa sinchita urmapurqa, jinallataq chay runakuna jap'iq karu llaqtakunamanta jamuqta chaymantapis llawarmasikuna apachikunku sinchita pisiyarqa. Wak niypitaq, qullqiwasiqunaqa sinchi achkkha qullqi llusqiy karqa jinallataq pisi qullqita quspa, chantapis chay cuenta corriente nisqaqa allin karqa, RIN nisqaman uchhikallata karqa. Chay qhipanpi, chay reservas internacionales nisqaqa pachallanpi karqa jinallataq kay suqta killa wisq'achkaptin allillanpi karqa chay créditos internacionales nisqapi, chaymantapis chay deuda externa nisqaqa qullqi kayqa allillanpi rikhukurqa.

Boliviapi chay pandemia jukllamanta mirarisqanqa tukuy kay llaqtachikpi allinta chay unquy apaykachakurqa. Chay millay unquy mana allinta kawsachiwasiqachikraykuqa jinataq wasinchikpi pakakusqanchikkama qullqipuquyqa pisiyarqa, chayrarku wajinamanta t'ukurikurqa allinta apaykachakunapaq.

Kay qhawariypi, BCB llaqta runakunapaqtaq jinataq qullqiwasiqunapaqtaq allinta qullqita qukurqa. Chay BCB ley nisqanpiqa, sumaq qullqita usqhayllata manukurqa jinallataq Tesoro General de la Nación nisqaman usqhayllata qullqita qukurqa chantapis jinallatapuni chay Bono Juana Azurduy nisqaman qullqita qunapaq qukurqa. Jinallataq qullqi apaykachayqa tukuy kay llaqtakunaman

kaqkunaman qunanpaq sumaqta llamk'arqa qullqi puquykuna allin llaqtanchikpi kananpaq. Achkkah qullqi kay llaqtanchikpi kananpaqqa jinataq externas nisqaqa urapi karqanku, chayrayku qullqi kayqa allin sumaq kananpaq. Chay títulos públicos nisqapi sinchita llamk'akurqa imaptinchus AFP nisqa jap'isqanpi, chay cartera nisqa paqarisqan jinataq ruwakusqanqa sinchita yapakurqa, jinataq chay DPF wiñananpaq BCB nisqaman willakurqa, jinallataq chay tasas nisqaqa chay Fondo Créditos nisqapaq MN nisqapi chay Adquisición de Productos nisqapaq chakachikurqa chayjinamanta Servicios de Origen Nacional nisqamanta jinataq chay porcentaje de fondos en custodia en MN nisqa wiñarirqa.

Chay qullqi tiqranaman nisqaqa, qullqi tikrayqa pachallanpi mana wicharista karqa, chayjinamanta qullqi mana wicharinanpaq jinataq qullqipuqunaqa mirarinanpaq. Chaymantapis, qullqi tikrayqa pachallanpipuni karqa bolivianización nisqa allin pachanpi karqa, pachallanpi qullqi waqaychay kikillanpi kanapaq jinataq chay qullqi manukuy qullqi llaqtapi karqa. Chay kikinmanta, kay watapi qullqi kayqa kikillanpi qhawakurqa jinataq chay qhatu divisas nisqaqa pachallanpi qhawakurqa, imaptinchus chay runakuna ch'aqwasqakumanta octubre, noviembre killa 2019 watapi, jinallataq chay ME del BCB a las EIF nisqaqa ranqhanaqa llaqta runakunapaqqa pisuyarqa, chay pachapiqa jawaman qullqi quyuqa pisi karqa. Astawanpis, tasas nisqa tikranaqa kay tukuy suyu llaqtapiqa pisiyarqa, Boliviapi chay qullqi tikranaqa pachanqa suqta killa tukukuyi rukhukurqa.

Kay 2020 khuskan watapiqa, Boliviapi qullqi wichariyqa uchhikitata wicharirqa mana uraqananpaq. Pandemia unquy jap'iwashqanchikraykuqa jinataq manaña sinchita mirananapaqa jark'anapaq llamk'akurqa. Kay unquyraykuqa sinchita qullqi kananpaqqa mana allinta kachirqachu imaptinchus mana ratiqkuna karqachu, chayrayku nikullantaq qullqi kuyuyqa llawchulla karqa. Chayjawaqa, chay mukhuna ruwasqaqa pisilla rantinapaq karqa jinallataq tarpuqkunaqa allillanta puquchisqankuta apamurqanku tukuy kawsaq llaqtakunapaq. Wajina niypitaq, chay mikhuy ruwasqa karu llaqtakunamanta apamusqaqa mana allintachu ranqhakurqa, astawanpis mana chay puquykuna ruwasqata apamuq kaptinqa jinataq niypi rantiq kaptinqa rantinaqa pisiyarqa; chayrayku chay puquykuna ruwasqaqa sinchita wicharirqa, astawanpis kay wichariyqa mana sinchita allinyachirqachu. Chay wichariyqa urallapi kakurqa chay BCB nisqa nisqanmanraykuqa.

BCB llamk'asqanjinaqa qullqi kananqa patapi karqa jinataq chay tasas de interés nisqaqa allinch'arqa

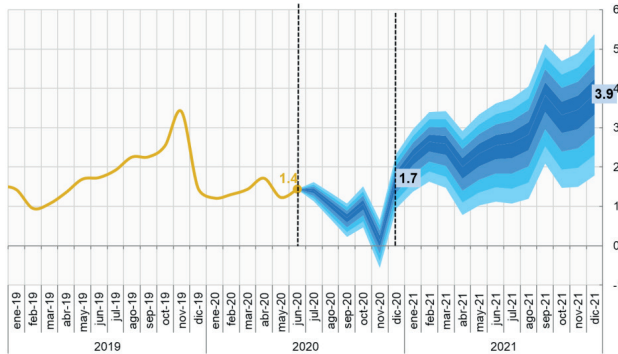
qullqi qhatupi chantapis qullqi wasita qhawarirqa. Juk allin niyqa chay qullqiwasiyman qullqita wiñachirqa kay llaqta qullqipi jinallataq unaypaq, chaymantapis qullqita manukurqa qullqiwasiyunaman. Qullqi quyuqa waqaychakurqa, jinallataq qullqipuyqa allin pachallanpi llaqtanchikpi karqa. Astawanpis kay allin ruwaypiqa, chay COVID 19 nisqaqa mana allintachu kawsachiwasqanchikraykuqa, qullqi kayqa allinpuni sut'i karqa. Abril killapi kay watamantaqa, qullqipuquyuqa 5,6% ruwakurqa astawanpis chay manaña ruwana kaptin chay cuarentena nisqaqa tukuy kay llaqtanchikpi jinataq chay qullqita jawamanta mañqaq llawchhu karqa. Chay tarpuqkunataq, jinataq chay servicios de la administración pública nisqataq paykunalla qullqiyuq karqanku mana qullqi puquy urmananpaqqa.

Uchhikamanta wiñariy kay qullqipuquy tukuy kay pachapi chay COVID 19 nisqaraykuqa mana allintachu qhawakuchkan, kay unquyuqa mana allintachu qhawachikkan chantapis imachus kanqa chayta mana yachakunchu. Kay khuskan watapi kay watamanta ichapis qullqipuquy wicharinqa nispa suyakun, nikullantaq uchhikamanta qullqipuquy wiñarinantaq astawanpis imaynatachus kay pandemia nisqaqa kanqa chaymanjina qhawakunqa, kay achkkha qullqi uraqayqa jinataq kay k'askasqaqapiqa tukuy llaqtakunapiqa wiñariyta munachkanku, kaykunaqa kay khukan wata killapiqa llamk'allanqankupuni nin. Llamk'anakunataq chay tukuy imayna pukuynataq kananpaq jinataq qullqi mana pisiyananpaqqa llamk'allanqanqankupuni nin. Imaptinchus Bolivia llaqtapi mana qullqipuquy usqhay kanmanchu imaraykuchus qullqita jawa karu llaqtakunamanta qullqita manukunan tiyan ñawpaqman llusqinanpaqqa chayjinamanta qullqipuquy wiñananpaq, chantapis imaptinchus tukuy qullqipuquyuqa mana BCB nisqa kay ukhu llaqtallamantachu llusqinan tiyan chay manunanpaq imaptinchus kayqa karu wata kutipaq qullqipuquyuqa llawchhuyachinman chay reservas internacionales nisqata. Kayjinamanta, chay precios internacionales nisqaqa y chay demanda externa nisqaqa ancha summaq kanan tiyan; kayjina niypi, allin qullqipuquypi manapuni allinchi kanqa, chantapis ñawpaq wataman nisqaqa manapuni allinchi kanqa, chantapis, América del Sur nisqapiqa mana yachakunchu imanaychus qullqipuquy kanqa chayqa, maypichus Boliviapata ranqhana llaqta masikunan kan, kay tukuy ima niypiqqa astawan suyunchikpaq qullqipuquyuqa mana allinchi kanqa.

Kay qhawarisqanchikmanjinaqa, 2020 nisqapaq inflación nisqaqa 1,7% kanqa chay allin kananman nisqaqa uchhikata uraqanqa 0,9% ichapis 2,3% jina

kanqa. Chay wiñay qhawariy jinallataq pisi chayrayku qullqipuquyqa astawanpis sip'ukunqa chay 6,2% nisqaman iachapis chayanman chay -7,9% nisqaman, jinataq -5,1% nisqaman chayanman. Jinallapuni kaspá, kay qhawariyqa mana allinchu kanman chay imaynatachus ñawpaqman kanqa chayqa, imapatinchus chay pandemia nisqaqa imaynachus ñawpaqman pachaman kanqa nikun chayman jinataq manapuni yachakunchu imanaychus ñawpaqman kananta.

Inflación observada y proyectada
(En porcentaje)

Fuente: Banco Central de Bolivia

Notas: El gráfico incluye intervalos de confianza en torno al escenario central. La parte más clara del gráfico es consistente con un intervalo de 90%

Kay niypi, qullqipuquyqa ñawpaqman wiñarillanqapuni, uchhikamanta qullqipuquy allin kananpaq jinataq chayjinanamanta qullqipuquy wiñarinanpaq ruwakunqa. chaykamataq, qullqi tikranaqa pachallanpi kanqa machkhamachus kunankama kan jina imaraykuchus pachallanpi kananpaq jinataq mana tukuy nakuna wicharinanpaq, chantapis bolivianización nisqaqa qullqipuquyqa pachallanpi kananpaq jinataq chay sistema financiero y del mercado de valores nisqa ima.